

תעסוקת נשים בדואיות כמנוף לפיתוח כלכלי וחברתי
מתווה למיזם משותף בתחום השיווק הדיגיטלי

א. כללי – תעסוקת נשים בחברה הבדואית

משך שנים רבות שיעור התעסוקה בקרב נשים ערביות בישראל היה נמוך מאוד, והשכלתן הייתה נמוכה ביחס לגברים ערבים וביחס לנשים יהודיות. בשנים האחרונות ניכר שיפור משמעותי בהשכלה בקבוצה זו הן בשיעור הזכאות לבגרות, הן במגמות הלימוד והן בשיעורי הפנייה להשכלה הגבוהה. על פי מחקר מרכז טאוב (2017) בשני העשורים האחרונים חל גידול ניכר בחלקן של נשים ערביות הזכאיות לבגרות, ורבות מהן לומדות בתיכון במגמות מדעיות-הנדסיות. חלקן של הנשים הרוכשות השכלה גבוהה גדל גם הוא בצורה ניכרת – במיוחד בקרב דרוזיות ובדואיות. לעומת השיפור המהיר בהשכלה, העלייה בשיעורי התעסוקה של הנשים הערביות היא איטית יותר. נוסף לכך, חלק ניכר מהן ממשיכות לפנות ללימודי חינוך ולחפש תעסוקה במערכת החינוך, אף ששוק העבודה בתחום זה רוי.

השתתפות הנשים מהחברה הבדואית בכוח העבודה מוערכת בכ- 24% , והיא נמוכה בהרבה מהממוצע הארצי שעומד על כ- 64%. אפילו בהשוואה להשתתפות בכוח העבודה של נשים מהחברה הערבית.

המדינה מקדמת תעסוקה של נשים בדואיות במגוון פרויקטים, בין היתר באמצעות הפעלת מרכזי ריאן על ידי עמותת בעצמי .

למרות השינויים החלים בחברה הבדואית בשנים אחרונות, הפערים גדולים וניתן להגדיר מספר סיבות לשיעור התעסוקה הנמוך:

- ישנם חסמים תרבותיים המונעים מנשים לצאת לעבודה או מקשים עליהן לעשות זאת. החברה הבדואית הינה חברה מסורתית, ולמרות השינויים שחלים בחברה, קיימות עדיין משפחות רבות שלא מאפשרות יציאה של נשים לעבודה מחוץ לגבולות הכפר. כמו כן, קיים קושי ביציאה לעבודה בשעות לא שגרתיות, שהייה מחוץ לבית בשעות החשיכה או עבודה בסביבה מעורבת מגדרית.

- ישנם חסמים פיזיים של תחבורה ונגישות. לעיתים קרובות מקום המגורים של המשפחה הבדואית בכפר, ביישובים ואף בעיר מרוחקת מתחבורה ציבורית ולא נגישה למרכזי מסחר, תעשייה, מטרופולין באר שבע או ערים שכנות.

- השפה מהווה קושי גדול עבור הנשים. בשל העובדה שאינן מרביתן מצאת מן הכפר, בניגוד לגברים, הן אינן נחשפות לשפה העברית. כך יוצא שהעברית השגורה בפיהן היא ברמה נמוכה משמעותית מזו של נשים ערביות באזורים אחרים בישראל, וגם מזו של הגברים בדרום.

- חוסר השכלה וכישורים מקצועיים מתאימים, בנוסף לפערי ידע והכוונה תעסוקתית לא מספקת.

- קיים היעדר של מעונות היום, צהרונים והסדרי חינוך לילדים מה שמביא לכך שהנשים נותרות ללא סידור לילדיהן אחרי 13:00.

- חסם נוסף הוא תפישה שלילית ודעות קדומות של מעסיקים, שפעמים רבות מסתייגים, גם אם לא באופן מודע, מהעסקת נשים וגברים מהחברה הבדואית.

יחד עם זאת קיים שינוי בשנים האחרונות בקרב החברה הבדואית והנשים הבדואיות כך שיותר נשים מוכנות לצאת לעבודה בתחומים ובמקומות שונים שאינם נמצאים בקרבת מקום מגוריהן (כגון: חקלאות, בתי חולים ועוד).

הניסיון להעסקה של נשים מהחברה הבדואית בתנאי העסקה הוגנים שמתחשבים ברגישויות תרבותיות מוצלח ביותר, כפי שניתן ללמוד מעמותת אל-סנאבל שהינו מיזם חברתי שהוקם במטרה לקדם ולספק תעסוקה לאימהות חד הוריות במועצה מקומית חורה המפעיל קייטרינג ומאגד כחברה לטובת הציבור, מדובר בכוח עבודה איכותי ביותר ברמות נאמנות, יעילות ומחויבות גבוהות ביותר.

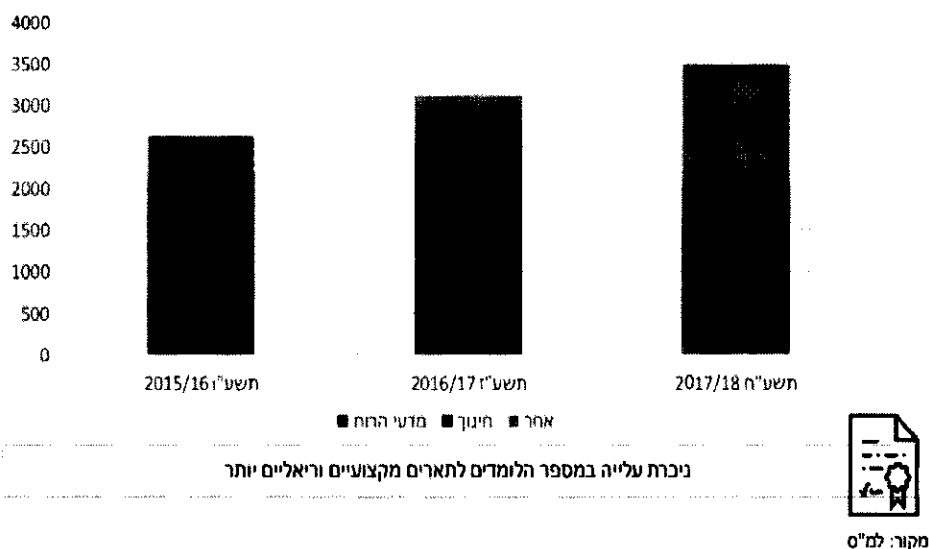
תעסוקה בקרב אקדמיות

בשנים האחרונות עלה אחוז הנשים הבדואיות הפונות להשכלה גבוהה. עלייה זו נובעת כתוצאה מהשקעה ממוקדת של הממשלה בהנגשת ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה על ידי תוכניות ייעודיות שונות כמו שער לאקדמיה, הישגים להייטק ועוד. המודעות הגוברת בקרב האוכלוסייה לחשיבות השכלה אקדמית לצד ההשקעה של הממשלה הביאה לגידול במספר הסטודנטים והסטודנטיות הבדואים הלומדים באוניברסיטאות ובמכללות. כך למשל בשנים 2015/16 עלה מספר הסטודנטים הבדואים מ 2,632 ל- 3,483. אחוז הנשים מתוכם גבוה יחסית והוא עומד על כ- 70%. מגמת עלייה זו ממשיכה גם בשנת 2017 ובשנים לאחר מכן.

הפריסה של תחומי הלימוד היא על מגוון של תחומים, אך חלקן הגדול של הסטודנטיות הבדואיות לומדות לקראת תארים בתחומי חינוך ובתארים חברתיים כמו ב.א רב תחומי. ממחקר שנערך על הפיילוט של שער לאקדמיה בספיר נמצא שסטודנטים בדואים שמתקבלים ישירות למכללה וגם סטודנטים של שער לאקדמיה מרוכזים בשיעור מאוד גבוה במחלקה ללימודים רב-תחומיים (35%-40%) (ברוקדיל, 2018).

למרות הדעה הרווחת שלא קיימת אבטלה בקרב נשים אקדמאיות בדואיות, עקב השתלבות רובן הגדול במערכת החינוך. כיום בוגרות ובוגרים (כולל בוגרי חינוך ותעודות הוראה מאוניברסיטאות חברון, ירדן וכו') מתקשים למצוא עבודה, תחום החינוך כאמור, הופך להיות רווי והיקף ההזדמנויות התעסוקה המקומיות מצטמצם. התחזית שסוגיה זו תחריף בעתיד, לנוכח המספרים ההולכים וגדלים של בוגרות תחומים אלו וכתוצאה מהעדר יצירת הזדמנויות תעסוקה חדשות בהתאם, וחוסר השתלבות בתחומים חדשים שקיימים בשוק אך אינם מוכרים או נגישים לבני האוכלוסייה הבדואית.

סטודנטים בדואים במוסדות להשכלה גבוהה – תואר ראשון, שני ושלישי

עמותת סונדוק אלינאביע

הארגון הוקם בהובלת ד"ר מוחמד אלנבארי ראש מועצת חורה בין השנים 2005-2018 על מנת לקדם את השינוי האזרחי האמור, ולמנף את השינוי הלינארי הנוכחי אותו מובילה הממשלה בקרב החברה הבדואית לכדי שינוי אקספוננציאלי בר קיימא.

מטרת הארגון הינה לצמצם את הפערים שבין החברה הבדואית בנגב לכלל האוכלוסייה החיה בישראל.

ינאביע 19 בע"מ

ינאביע 19 בע"מ הינה חברה בבעלות מלאה של עמותת סונדוק אלינאביע וכל הרווחים מהפעילות של ינאביע 19 בע"מ יועברו לידי העמותה. העמותה תשקיע את הרווחים במיזמים חברתיים למען החברה הבדואית בנגב.

הפעילות כלכלית/עסקית של העמותה מתנהלת תחת ינאביע 19 בע"מ וזאת בהתאם לחוק העמותות וחוק מע"מ (רכישת שירותים שונים כגון הסעות בתשלום, העסקת עובדות בתשלום, הוצאת חשבונות לחיוב החקלאים המעורבים וגבית הכספים מהם)

תחום השיווק הדיגיטלי:

הבחירה להתמקד בתחום השיווק הדיגיטלי כתחום פורץ דרך בקרב האוכלוסייה, זהו תחום תעסוקה חדשני שבא לייצר מקומות תעסוקה תוספתיים ואיכותיים עבור הנשים.

הבחירה בתחום זה נובעת מהשיקולים הבאים:

1. תחום השיווק הדיגיטלי מאפשר יצירת מקומות תעסוקה נוספים ואיכותיים ועבור אוכלוסיות בוגרות האקדמיה בעיקר בוגרות תואר ב.א רב תחומי. בוגרות תארים חברתיים כללים אלו מתקשות כיום למצוא עבודה הן בגלל העדר התמחות ספציפית והן עקב התדמית הנמוכה של התואר. התחזית בעתיד שמספרם של הבוגרות ילך ויגדל עקב תוכניות הנגשת ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה.

2. המיזם יהווה מקום עבודה אטרקטיבי עבור הרבה נשים מהסיבות הבאות:

- מייצר תעסוקה איכותית- תחום השיווק הדיגיטלי נתפס כתחום יוקרתי נשים רבות יעדיפו לעסוק בו על פני עבודות אחרות.

- תעסוקה מקומית- נשים יעדיפו לעבוד במקום עבודה הנמצא בקרבת הבית או בתוך היישובים, ושלא יצטרכו לנסיעות מרוחקות. המיזם ימוקם באחד היישובים הבדואים.

- סביבת העבודה- סביבת עבודה מותאמת תרבותית לנשים שלא יכולות לעבוד בסביבה מעורבת.

3. המיזם נותן מענה ופתרונות למכלול של חסמים שמעכבים השתלבות נשים בדואיות בשוק העבודה, כמו סוגיית העבודה מחוץ ליישוב, נגישות של התחבורה הציבורית, החסם התרבותי וחסם השפה. הצעת שירות בשפה הערבית יהווה יתרון של המיזם ויאפשר לנשים גם הלא שולטות בשפה להשתלב בתעסוקה במיזם זה.

הערך המוסף של המיזם היא יצירת מקומות תעסוקה חדשים התורמים ל:

○ מימוש פוטנציאל של הנשים והעסקתן בתחום שיש בו ביקוש והשפה הערבית מהווה יתרון עבורן בתחום השיווק הדיגיטלי. קיים צורך למיזמים מסוג זה בחברה הערבית, מבדיקה ראשונית קיימים סוכנויות בודדות שנותנות שירות זה וללא התמקדות בתחום הספציפי שהמיזם מציע (יצירת תוכן וכו').

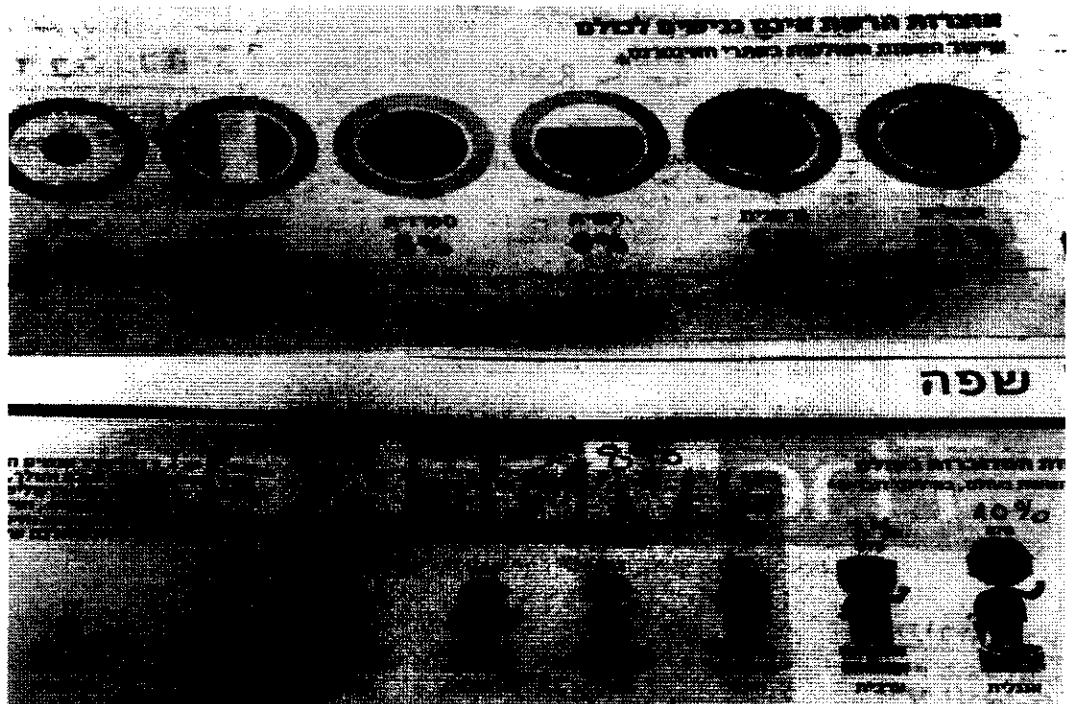
○ שלהן בשפה הערבית לספק צורך שקיים בשוק בתחום השיווק הדיגיטלי בשפה הערבית.

○ יצירת מקום עם התעסוקה של העתיד

○ משלבים בפרויקט חדשנות אונליין

○ מיזם פורץ דרך- אין כזה מקום בחברה הבדואיות, ישנם רק עסקים קטנים שעובדים בהם רק גברים

○ עבודה עם שכר הממוצע במשק עם אפשרויות קידום. השוק בלתי מוגבל (8% דוברי השפה הערבית – במקביל החשיפה של השפה הערבית באינטרנט היא פחות מ- 0.5%)

מתחם המיזם - תכנית עבודה ויעדים

עם השיפור ברמת החיים בחברה הערבית והזמינות הגבוהה של עולם התקשורת והפרסום נוצר בחברה הערבית כוח צרכני גדל והולך שצורך מותגים ומוצרים שמתאימים לאורח החיים המסורתי אבל עם שינוי הדרגתי לכיוון אותם מותגים ומוצרים שמאפיינים את העולם המערבי.

עולם השיווק עובר בשנים האחרונות תהליך עקבי ודינמי של מעבר משימוש בחומרים מודפסים ופרסום בעיתונות הקלאסית לשיווק אינטרנטי תוך שימוש בכלי פרסום ממוחשבים. התהליך הזה לא פוסח גם על החברות שפועלות במרחב הצרכני של החברה הערבית בישראל ובתוך זה גם בחברה הבדואית בנגב. כפועל יוצא מכך נוצר צורך אמיתי לפיתוח תכנים שיווקיים בערבית, ניהול פרסום ושיווק במדיה הדיגיטלית בערבית וניהול קהילות ורשתות חברתיות בשפת המקור של הצרכנים מהחברה הערבית בישראל ובהמשך גם במרחבי המזרח התיכון. יחד עם זאת, פוטנציאל התעסוקה בתחום זה כאמור אינו מנוצל בקרב האוכלוסייה ונדרשת התערבות ממשלתית שתסייע במיצוי הזדמנויות התעסוקה ובעידוד העסקת הנשים בתחום.

במיזם זה אנו ממנפים את שלושת היכולות האלו:

- היתרון של השפה הערבית -שפת האם- של העובדות והצעת שירות לחברות עסקיות המכוונות לקהל יעד בקרב האוכלוסייה הערבית בעתיד בעולם הערבי.
- החיבור לחברות בתחום השיווק ומדיה הדיגיטלית באמצעות בניית שיתוף פעולה אסטרטגי.
- למידה מהפיילוט ופיתוח מודלים מוצלחים לתעסוקת נשים

מטרות ויעדים של המיזם

קידום תעסוקה איכותית לנשים בדואיות באמצעות מיזם חברתי שייתן שירותי פרסום ושיווק דיגיטליים בשפה הערבית והעברית, ובניית מודל הצלחה שניתן לשכפול ומינוף. כמו כן, השקעה בהעצמה והכשרות על מנת לשפר את המוביליות החברתית והתרומה למשק מדינת ישראל.

המיזם יכשיר ויעסיק בשנתיים הראשונות כ 25 נשים בוגרות אוניברסיטאות ומכללות אקדמיות ובהמשך ועם פיתוח והרחבת המיזם יועסקו סה"כ 50 נשים מהחברה הבדואית בנגב, עם דגש על נשים אקדמאיות במקצועות הרוח והחברה. החברה תייצר שיתופי פעולה עם מוסדות אקדמאיים בנגב מתוך כוונה לכלול בתוכניות הלימוד גם קורס ייעודי שיתנהל בערבית ויתמקד בשיווק אינטרנטי ובכתיבת תכנים בערבית.

כחלק מפיתוח תחום ייחודי זה בתוך האוכלוסייה, המיזם עשוי להכשיר מספר גדול יותר של נשים שיוכלו לפעול כעצמאיות או יוכלו להיות מסוגלות בעתיד להתחרות על משרות דומות בשוק.

תחומי העיסוק של הנשים המועסקות במיזם:

- קידום שיווק במנועי חיפוש כמו גוגל ואחרים בשיטות SEM SEO.
- כתיבה וניהול תכנים דיגיטליים בערבית.
- תרגום תכנים מעברית ואנגלית לערבית.
- ניהול רשתות חברתיות וקהילות דיגיטליות.
- מתן שירותי ניהול שיווק ומכירות לביצוע מרחוק בשיטת מיקור חוץ.

קהל יעד: כל החברות שמעוניינות לפתח את החדירה לשוק הצרכני בחברה הערבית בישראל ובמדינות אחרות בהן קיים ציבור גדול שדובר ערבית כשפת אם.

מיקום: מרכז החברה ימוקם בישוב לקיה עם אפשרות להתפרס בהמשך לישובים נוספים.

ייעוד רווחים: רווחים ככל שיצטברו יושקעו בפיתוח עתידי של המיזם, כולל חדירה לשווקים נוספים בארצות דוברות ערבית, בפיתוח אישי של העובדות ובקידום פרויקטים חברתיים בחברה הבדואית בנגב.

תוכנית עבודה ויעדים

שלב	יעד	תאריך ביצוע
הקמה של המיזם: הקמת רעיונית ותשתיתית של המיזם	בניית מודל העבודה של המיזם, התוכנית האסטרטגית והתקציבית	רבעון ראשון שנה ראשונה
	מיפוי צרכי שוק ואיתור לקוחות גדולים	רבעון ראשון
גיוס ומיון מועמדות לפי פרופיל עובדת של המיזם	גיוס 50 מועמדות אקדמאיות עם אוריינטציה דיגיטלית ועם יכולות אנליטיות גבוהות	רבעון ראשון שנה ראשונה רבעון שני שנה ראשון
הכשרה והעסקת נשים	חשיפה והכשרה של כ- 200 נשים בתחום השיווק הדיגיטלי העסקת של 50 במקביל להכשרה	10 נשים- עד סוף 2020 15 נשים נוספות עד סוף 2022 25 נשים נוספות עד 2029

מינוף העסק והרחבת פעילותיו	גידול חודשי בלקוחות המיזם והכנסותיו 56 ללקוחות בשנה	56 עד סוף 2019 100 עד סוף 2020
----------------------------	---	-----------------------------------

תוכנית העשרה ח"י

הפעלת התוכנית העשרה וליווי נעשית בשני ממדים: בממד הקבוצתי ובממד האישי בו נתחייב למפות את היכולות ואת השאיפות של כל עובדת ולהתאים לה קורס שתואם את יכולותיה ורצונותיה. המטרה בממד האישי לאפשר פיתוח פוטנציאל אישי על מנת להגדיל את יכולת ההשתכרות ובמקביל התרומה לתוצר המקומי הגולמי

התוכנית ברמה הקבוצתית בנויה מ- 3 תחומי ידע וכלים מרכזיים:

א. נושאים ותוכן רלוונטי לעבודת הנשים הבדואיות כגון: דיני עבודה, כיצד לקרוא תלוש, זכויות פנסיה, כלכלת בית, בנקים וכו'

ב. בניית יכולות, העצמה ומנהיגות לנשים הבדואיות כגון: העצמה אישית, בניית בטחון עצמי, מיומנויות פרזנטציה

ג. נושאי העשרה כלליים כגון: שפה עברית, בריאות המשפחה, מחלות גנטיות, מזון ועוד.

התוכנית מורכבת ממפגש אחת לחודש הכולל סדנאות והרצאות. וכמו כן מתקיימים פעמים בשנה סדורים לימודיים ברחבי הארץ לגיבוש ולמידה. תדירות המפגשים תוגבר בחודשים שמחוץ לעונה.

תקציב החוז

מצורף נספח תקציבי מפורט

סעיף	מ
עלות כח אדם (בשנתיים ראשונות להקמה)	1,982,100
הוצאות נוספות – ציוד והכשרות	190,000
סה"כ תקציב	2,172,100

מקורות מימון

ינאביע 19 בע"מ	1,172,100
משרד החקלאות ופיתוח הכפר	1,000,000
סה"כ	2,172,100

שנה ראשונה				מיזם משותף	
עלות חדשית	חדשים	מס עובדים מתוצר שנה			
8,100	12	3	שכר עובדים עלות מעביד	1,142,100	שכר עובדים
20,000	12	50%	שכר מנכ"ל	300,000	
20,000	12	100%	רכז טכנולוגי ושיווק	480,000	
	12		שכירות	70,000	מנהליות
1,750	12		חשמל ומקשרות		
15,000	12		מכירת חשמל		
			מחשבים וציוד	70,000	ציוד והשקעות
			השקעות במדיה	120,000	
			הכשרה מקצועית		
			מבנה ציוד ומערכות*		
			תקורות 7%		
			בצ"מ 5%		
			סה"כ הוצאות והשקעות	2,172,100	סה"כ עלות המיזם

46% 1,000,000 משרד החקלאות ופיתוח הכפר
 54% 1,172,100 ינאביע 19 בע"מ
 2,172,100

שנה שניה				סה"כ
סה"כ	עלות מ	חודשים	מספר עובדים	
850,500	10,125	12	7	291,600
240,000	20,000	12	100%	120,000
240,000	20,000	12	100%	240,000
21,000	1,750	12		
21,000	1,750	12		21,000
100,000	10,000	12		100,000
40,000				30,000
100,000				100,000
60,000				60,000
260,000				360,000
140,875				98,182
107,669				75,039
2,261,044				1,575,821